

**המדרשה למנהיגות ישראלית משותפת
ממצאים ממחקר הערכה מלווה**

**תרצה מרגולין
מחלקת מחקר ופיתוח
קרן רש"י**

מאי, 2020

תקציר

המדרשה למנהיגות ישראלית משותפת נוסדה על ידי העמותה למנהיגות משותפת (מיי"ס) אליה חברו מרכז מעשה, ההסתדרות הציונית וגורמים נוספים במטרה להוות גשר בין הקבוצות בחברה הישראלית ולאפשר לצעירים בוגרי תיכון לחוות חיים משותפים ולעודד זיקה ורצון למנהיגות ומעורבות חברתית. המטרות לשמן קמה המדרשה¹ הן:

1. יצירת שיח חברתי אזרחי חדש המרכיב תמונת חיים משותפת מגוונים שונים
 2. פיתוח יכולות מנהיגות ואחריות חברתית משותפת לכלל החברה הישראלית
 3. קידום מוביליות חברתית כלכלית ושוויון הזדמנויות בקרב צעירים בישראל
 4. העמקה ועיסוק בזהויות השונות הקיימות במרחב האישי, הדתי, הקהילתי והלאומי
- המדרשה שהחלה את פעילותה בשנת הלימודים תשע"ט פועלת במתכונת של מכינה חצי שנתית ואינה נתמכת כלכלית על ידי משרד החינוך¹. עקרונות הפעולה של המדרשה קשורים ברצון ליצור מפגש משמעותי בין קבוצות שונות בחברה הישראלית בכלל כך שייצוג החברה הערבית יהיה על כל גווניה (מבחינה דתית ואתנית) וכך בחברה היהודית. עקרונות אלה נשמרו בהרכב המשתתפים והצוות כבר במחזור הראשון לפעילותה בתשע"ט.

הפעילות במדרשה כוללת מרכיבים ותכנים משותפים המקדמים היכרות עם החברה הישראלית על גווניה, העמקה בתרבות ובמסורות של הקבוצות הבולטות, פעילויות המעודדות דיאלוג בין קבוצות, חינוך לאקטיביזם, יזמות, התנדבות ומעורבות בחברה האזרחית וכן בניית יכולות מנהיגות. לצד תכנים אלו הפעילות כוללת מרכיבים לקידום מוביליות חברתית ופיתוח תמונת העתיד של הבוגרים (למשל, הכנה לשירות צבאי ורכישת השפה העברית) וליווי אישי של הצוות את החניכים. מנהל המדרשה בשנתיים האחרונות היה מהחברה היהודית. שנה בה בוצעה הערכה עמד לצדו סגן מהחברה הערבית ושתי מדריכות (יהודייה וערביה) וכן שני "אחים בוגרים", מתנדבת ומתנדב, שהיו חניכים במדרשה במחזור הראשון שלה. למחזור השני נרשמו 30 חניכים ובסופה השתתפו בה 27 חניכים.

לבקשת השותפים לוותה המדרש בהערכה מעצבת מטעם מחלקת המו"פ בקרן רש"י. מחקר ההערכה התבסס על מקורות מידע איכותניים ובכלל זה ראיונות עומק (18 ראיונות) ושתי קבוצות מיקוד שבוצעו במהלך חודש פברואר 2020 וכן על סקרים מקוונים שהופצו לחניכים בתחילת הפעילות ובסיומה בעברית ובערבית.

ממצאי הערכה הצביעו על מורכבות רבה הנובעת מהמתח שבין מאפייני הרקע של החניכים מהקבוצות השונות ומהמניעים להשתתפותם. עוד עולה כי הסד של משך הפעילות והתקציב הנגזר מכך מעיבים על היישום וההפעלה. מתח מובנה העולה מהמחקר קשור ברצון לשמור על איזון ועל מגוון בהרכב החניכים, אולם, למאמץ זה שהוא בליבה של המדרשה משליטה בשפה העברית ומקושי לגייס חניכים יהודים שאינם מסכימים עם תפיסת העולם של המדרשה.

¹ מכינות אלו נקראות מכינות אופק

פעילות המדרשה מלווה באתגרים רבים ועם זאת ההצלחות שלה ראויות לתשומת לב. ✓

המדרשה הצליחה לחבר משתתפים מקבוצות שונות לחוויה של חיים משותפים ומשמעותיים התורמים להרחבת החשיפה שלהם למורכבות לצד זיהוי של הזדמנויות.

✓ חל שיפור בולט בעמדות המשתתפים בהיגדים הקשורים בזהות ושייכות, מעורבות חברתית ומנהיגות וכן במסוגלות האישית. ההבדלים בין הקבוצות בנקודת המוצא ובציפיות מכתבים את עוצמת ההשפעה ואת הנושאים עליהם השפיעה המדרשה.

✓ חל שיפור בפעולות שנוקטים המשתתפים הן בפעולות המבטאות מעורבות ברמה החברתית והן בתועלות האישיות.

✓ מדווחת תרומה גבוהה של המדרשה להיבטים הקשורים בהיכרות בין קבוצות וברצון לפעול למען מטרה זו, וכן לגיבוש עמדות אישיות.

✓ מדווחת שביעות רצון גבוהה מההשתתפות במדרשה וממגוון הפעילויות שהציעה באופן שוטף כמו גם מחוויות ייחודיות. בהקשר זה בלטו האירועים והמפגשים עם אנשי מפתח, בית המדרש, סדרת השיעורים אודות החברה הישראלית וכן הפעילות שהיו מחוץ למדרשה. צוינה בולטות לסדרת השטח וסדרת ירושלים ולביקורים ההדדיים בבתי המשתתפים.

✓ ניהול צוות וחניכים המייצגים קבוצות מרקע שונה, משאבי זמן ותקציב מצומצמים ושונות תרבותית מסומנים כאתגרי ניהול העלולים לפגוע בפעילות. למרות קשיים אלו המדרשה עמדה בתוכנית הפעולה שלה ולשביעות רצון חניכים ובעלי עניין. הישגים אלו עומדים לזכות ההובלה של מנהל המדרשה הנתפס כעוגן עבור המשתתפים והליווי של מי"ם ומרכז מעשה. ✓ המעטפת הארגונית והשותפות מהוות יתרון בולט של המדרשה בעיקר נוכח המשאבים המוגבלים. שותפות זו איתנה ומשמעותית ונשענת על הדמיון בין הארגונים באשר לתפיסת עולם ומחויבות כלפי המדרשה ופעילותה.

לצד זאת סומנו אתגרים הקשורים בהבטחת איכות הפעילות, זאת מעבר לצורך להבטיח את תקציב הפעילות בתנאים של תקופה קצרה יחסית וללא תמיכה ממשלתית.

← נדרש דיוק רב יותר בבחירת המשתתפים. נושא זה מורכב נוכח הרצון להבטיח תמונה רחבה הכוללת גם אוכלוסיות מוחלשות בחברה כמו גם הרצון להרחיב את מעגל המשתתפים. ← למרות תשומת הלב הרבה המושקעת בהבטחת שוויון בתכנים קיים פער מובנה שמקורו בשליטה בשפה העברית של החניכים מהקבוצה הערבית וכן מהתנסות של חניכים מקבוצה זו וחברי צוות בפעילויות דומות ובחיים מחוץ לבית.

← נדרשת חשיבה לדיוק ולשיפור של פעילות לעידוד התנדבות, יזמות ומוכנות לצה"ל. תחומים אלו לא מוצו לשביעות רצון החניכים וסמנו כנדרשים לשיפור.

דוח זה וממצאיו התאפשרו בזכות שיתוף הפעולה הפורה מצד כלל השותפים, צוות המדרשה והחניכים ששיתפו בתובנות ומידע בכנות רבה ובמקצועיות. על כך נתונה תודתנו הרבה לכל אחד ואחת מהם.

תודה גם לסוהא חילו נסור שסייעה בביצוע קבוצות המיקוד בשפה הערבית והביאה לתהליך עיבוד הממצאים ידע חשוב ותובנות המבוססים על ניסיונה הרב.